

Odanızdaki Sualtı Dünyası Akvaryum Balıkçılığı

Evcil hayvanların yaşamımızda önemli bir yeri vardır. Sevgimizi kedimizle ya da köpeğimizle paylaşmak bizi mutlu eder. Ne var ki günümüzde alanı sınırlı, küçük apartman dairelerinde kimi evcil hayvanlara bakmak yorucu olabilir. Bu bir yana hayvanlar koşup oynayabilecekleri yeterli yer olmadığından mutsuz olur. Ayrıca evcil hayvanınızın çıkardığı seslerden rahatsız olan komşularınız da bulunabilir. Bu koşullar içinde olanlara akvaryum sahibi olmayı önerebiliriz.

Bugün akvaryumculuk birçok insan için hoş bir hobi olmaktan çıkmıştır artık; bir yaşam biçimi olma yolundadır. Dinlendirici, stres giderici etkisiyle de bir tedavi yolu olarak bile düşünülebilir. Bir zamanlar akvaryumculuk uğraşı küçük çocukları oyalamak için ellerine tutuşturulmuş bir kavanoz ve içinde yüzen minik bir balıktan ibaretti. Günümüzdeyse dünyanın her yerine uzanan bir endüstri niteliği kazanmıştır akvaryumculuk. Akvaryumcular gittikçe daha fazla balık meraklısına gittikçe daha nitelikli hizmet veriyorlar. Bir akvaryuma sahip olup içinde birçok balığa bakmaksa sanıldığı kadar aksine ne çok zor, ne de çok pahalı. Buna karşın sahip olmanız gereken çok önemli bir şey var: Akvaryumculuğu doğru bilme ve balıklarınızı iyi tanıma.

Akvaryumculuğa başlamanın, doğal olarak ilk adımı bir akvaryum edinmektir. Satın alacağınız akvaryumun boyu, ilk başlayanlar için, en küçük 50 cm, en büyük 1 m'dir. Bu akvaryumlar standart olarak yapılmıştır ve 40-150 litre arasında su almaktadır. Akvaryumla birlikte 50 ya da 100 wattlık bir ısıtıcı, bir filtre ve akvaryumunuzun dibini 3-4 cm örtəcək şekilde kum alınmalıdır. Filtrenizin kapasitesi su hacmine göre ayarlanmalı,

bir saatte tüm akvaryum suyunu 4 defa süzebilecek

Filtreler tercih edilmelidir. Kumun miktarı ve büyüklüğü de zevkinize göre ayarlanabilir. İdeal bir akvaryum boyu içinde yaşayan balığın cinsine ve büyüklüğüne göre ayarlanmalıdır. Bir akvaryumun kapasitesi uzunluk x genişlik x yükseklik (cm cinsinden) /1000 formülüyle kolayca hesaplanabilir. Sözgelimi 100 x 40 x 50 cm boyutlarında bir akvaryum 200 litre su alacaktır. Akvaryumun kendisiyle birlikte ağırlık yaklaşık 250 kilo olacağından, akvaryumun sağlam bir zemine oturmasına dikkat edilmelidir.

Akvaryum doğrudan güneş ışığı almayan bir yere kurulmalıdır. Güneş ışığı suda yosunlanmaya yol açar. Bu yüzden hem balığınızın sağlığını tehdit eder, hem de hoş olmayan görüntü ve

kokulara yol açar. Günümüzdeki birçok filtrenin aynı zamanda akvaryuma oksijen sağlama özelliğine de sahiptir. Bu nedenle ayrıca bir hava pompası almak çok acil bir gereksinim olmayabilir.

Nelere Dikkat Etmeli

Akvaryumunuzu kurduktan sonra, balık seçiminden önce, dikkate alınması gereken en önemli noktalardan biri suyun ekolojik dengesidir. Her ne kadar su "billur" gibi gözüksün de bu balıklarınız için iyi bir ortam olmayabilir; çünkü suyunuzda balıkların sağlıklı yaşamaları için gerekli olan bakteri ortamı daha sağlanmamıştır. Dekorasyonunu yaptığınız akvaryumunuzu içinde balık olmasa da üç dört gün süreyle faaliyete geçirmeniz bu ortamın sağlanmasına yardımcı olacaktır. Ancak bunu unutmuşsanız ve balıkları da almışsanız geriye yapacağınız bir tek şey kalmakta: Kimyevi maddelere başvurma. Akvaryumunuzdan alabileceğiniz "colleir" adlı madde üç dört saat içinde akvaryumunuzu balıklar için elverişli bir duruma getirir.

Bir akvaryumda dikkat edilmesi gereken konulardan biri de suyun sertliği ve asitlik oranıdır. Asitlik için birim olarak "ph" ve sertlik için de "dh" kullanılır. Almayı düşündüğünüz balıkların hangi ph seviyesinde ve hangi sertlikte su sevdiğini kesinlikle bilmeniz gerekir. Suyun sertliği 0-4 aradaysa su çok yumuşak, 5-8 arasında yumuşak, 9-12 arasında orta sertlikte, 13-20 arasında sert ve 20'den yukarıysa çok sert demektir. Suyun asitliği ise ph birimiyle ölçülür. 7 ph, suyun nötr olduğunu gösterir. Eğer bu oran 7'nin altındaysa su asit, üzerin-

deyse baz. özelliği gösterir. Sözelimi tetra gibi balıklar 6 ila 7 ph istemelerine karşın 3.5 sertlikte su severler. Buna karşın cichlid familyasından balıklar tetralarla aynı ph istemelerine karşın 20 ve daha üzeri sertlikte su severler. Dolayısıyla musluktan aldığınız su cichlidler için uygun olsa da tetraları beslemeye uygun değildir. Suyun sertliğini, akvaryuma koymadan önce filtre ederek azaltmak mümkündür. Arttırmak içinse suya iyotsuz tuz atmak veya mercan gibi suya zamanla tuz salan dekorasyon malzemeleri koymak gerekir. Ancak bunlardan daha iyisi, sentetik tuz kullanmaktır. Bu tuzlar birçok mineral içerdiğinden suyunuzun ekolojik dengesine katkıları daha fazladır.

Balıklarınızı akvaryuma koymadan önce göz önünde bulundurmanız gereken son bir önemli konuda suyun sıcaklığıdır. PH ve sertlik gibi bunu da balıkları almadan önce bilmeniz gerekir. Her balık türünün istediği belirli bir sıcaklık aralığı vardır. +/- 4 derece sıcaklık farkı balığınızın ciddi şekilde hastalanmasına, hatta ölmesine sebep olacağından akvaryumunuzun sıcaklığıyla akvar-

yumcudaki suyun sıcaklığını aynı seviyede tutmanız gerekir. Her ihtimale karşı, akvaryumcudan getirdiğiniz balığı poşetiyle birlikte akvaryuma koyup 10 dakika kadar beklemeniz balıkların sıcaklık farkından dolayı şok geçirmelerini önleyecektir.

Balıklarla beraber, bitkiler de akvaryumların dekorasyon açısından vazgeçilmez parçalarıdır. Birkilli bir akvaryum kurmak istiyorsanız, beslemek istediğiniz balıkların bitki yiyen cinsten olup olmadığını, balıklar için ideal sıcaklığın hangi tür bitkiler için geçerli olduğunu ve sudaki tuz oranının bitki yetiştirmeye uygun olup olmadığını akvaryumunuzdan öğrenmelisiniz. Çünkü, bitkinizin iki gün içinde çürümesi ya da balıklar tarafından yenmesi hem akvaryumun görüntüsünü bozar, hem de suyun ekolojik dengesini kaybetmesine yol açabilir. Balıklarınız bitki yiyorsa, plastik bitkiler kullanabilirsiniz.

Değişik türde balıkları bir arada beslemek istiyorsanız, bu türlerin aynı ph, sertlik ve sıcaklığı istemelerinin dışında bir arada yaşayıp yaşayamayacağını da bilmeniz gerekir. Sözelimi japon balıklarıyla tetra balıklarını bir araya koyarsanız, ertesi gün, japon balıklarınız ne kadar büyük olursa olsun, tetra balıklarının saldırısına uğrayacak ve ölemeyecektir. Aynı biçimde bir servet ödediğiniz discus balıklarını herhangi bir başka tür balığın yanına koyarsanız, bir iki tür hariç, dep-

resyona girerler ve yem yemezler, dolaşısıyla bir iki gün içinde ölebilirler.

Diyelim ki tüm bu noktalara dikkat edip iyi bir akvaryum kurdunuz. Ancak işiniz daha yeni başlıyor çünkü bir haftanın gün sonra ilk temizlik zamanı gelmiştir. Akvaryum temizliğinin iki önemli noktası vardır. Birincisi, akvaryum filtresinin temizliğidir. Filtrelerde genellikle sünger kullanılmaktadır. Bu sünger hem sudaki gözle görülebilir kirliliği, ki bunlar balıkların dışkıları veya yem artıklarıdır, hem de zaman içinde sünger üzerine yerleşen bakteriler aracılığıyla gözle görülmeyen nitrit, nitrat gibi kirleri temizlerler. Filtrenin süngerini akvaryumun kendi suyu dışında bir suyla temizlemeniz, üzerindeki faydalı bakterileri öldüreceğinden, filtrasyonun sağlıklı yapmasını engeller. Bu yüzden, akvaryumdan alacağınız bir miktar suyla bu süngeri temizlemeniz gerekmektedir. İkinci nokta ise zamanla akvaryumun dibinde oluşan ve filtre aracılığıyla temizlenemeyen nitrit, nitrat gibi ağır metallerin temizlenmesidir. Bunları yaklaşık on günde bir, bir hortum aracılığıyla akvaryum dibinden çekmek gerekir. Akvaryumu dibinden değil de üzerinden su alarak temizlemeye kalkmak, evi camları açıp havalandırmaya ama yerleri temizlemeye benzer. Görüntü temiz gibi dursa da aslında değildir. Zamanla biriken kirlen balıklarınızın sağlığını bozulmasına, hatta ölmesine yol açar. Temizlikten sonra doğal olarak akvaryumunuzdaki

suy azalmıştır. Taze su eklemek akvaryumdaki suyun da dengesini bozacağından daha önce bir başka kaptaki beklettiğiniz dinlenmiş suyu akvaryumunuza ekleyebilirsiniz. Eklenen suyun akvaryumun suyuyla aynı sıcaklıkta olmasına da özen göstermelisiniz. Filtreleri her hafta temizlemek gerekmemektedir. Filtrenin yapısına göre ayda bir ya da iki ayda bir bu işlem yapılabilir.

Göz önünde bulundurmanız gereken son önemli noktaysa aydınlatma ve dekorasyon malzemeleridir. Evlerde aydınlatma amaçlı kullanılan florasanları akvaryumunuzda da kullanabilirsiniz; ama bu pek tavsiye edilen bir uygulama değildir. Akvaryumlar için özel hazırlanmış florasanlar hem balığınızın renklerinin belirginleşmesini sağlar, hem de birikmelerinin büyümelerine katkıları olur. Bunun için değişik renk spektrumlarını içeren florasanlar akvaryumunuzu daha da çekici hale getirir. Süs olarak kullandığınız taşların yanında mercan kullanırsanız suyun sertliği arttırılmış olur. Beslediğiniz balıkların cinsine göre taşları bir mağara şeklinde düzenlemeniz balıklara doğal bir yuva sağlayacaktır. Bu iş için toprak saksıları da kullanmak mümkündür. Mango ağacının kökü de mercan gibi hem işlevsel hem dekoratif bir malzemedir. Suyun pH'ını dengelemek suretiyle ekolojik ortama katkı sağlar, ayrıca yuva görevi de görebilir. Yalnız dikkat edilmesi gereken bir nokta da mango köklerinin zaman içinde suyun rengini sarartmasıdır. Bu sarılığı yok etmek için

üç dört saat süreyle karbon filtresi kullanmanız gerekmektedir. Ancak bu süre uzatılırsa karbon filtre suyunuzun dengesini bozabilir, bu yüzden kullanımı hakkında akvaryumunuzdan bilgi alınmalısınız.

1980'lerin ortalarından önce akvaryumculuğa ilgisiz olan ya da akvaryum kurmak isteyenler japon, kılıç, lepistes gibi birkaç tür dışında balık bulmakta zorlanırlardı; ancak günümüzde çok çeşitli balık bulmak olası. Çeşitli birlikte balık fiyatları birkaç yüz bin lirayla yüz milyonlarca ifade edilen rakamlara ulaşmış durumda.

Türkiye'nin akvaryum balığı ihtiyacını karşılayan ülkelerin başında Singapur geliyor. Ancak bu konuda bir çeşit iş bölümünden söz etmek mümkün. Daha fazla aranan, ucuz balık türleri, bu ülkeden sağlanıyor. Pahalı balıklar ve az bulunanlarsa kişisel bağlantılar ve çabalar yoluyla Almanya'dan ithal ediliyor. Bunun en önemli nedeniyse Singapur kökenli balıkların hormonlama ve kırma yoluyla ırklarının bozulmasıyla ihraç edilmesi. Balığın değerini az bulunurluk ve saf ırk belirlediği için Almanya bu konularda daha ön planda yer alıyor. Bu durumu otomatik sektörüne benzetmek mümkün. Bir yanda ucuz ama güveni ve performansı düşük uzak doğu otomobilleri diğer yandaysa sağlam ve hızlı Alman otomobilleri.

Alman balıkçılığının ön plana çıkmasının yaklaşık elli yıllık bir geçmişi var. İlk doğum kontrol testi olan kurbağa testini bulan Alman doğum uzmanı doktor Schmidt Föcke, discus türleri üzerinde yaptığı inceleme ve araştırma-

lar somuunda kendi adıyla anılan çok saf bir discus balığı türü elde etmiştir. Onun çalışmalarını sürdüren Almanlar da discus başta olmaz üzere birtakım cichlid türlerinde de dünyada tekel konumundadırlar. Fakat bu balıkların fiyatları bin marklarla ölçüldüğünden ancak akvaryumculukta uzmanlaşmış ve maddi durumu yerinde olan kişiler bu pahalı uğraşı sürdürebilirler.

Singapursu sularının kalitesinin yüksekliğinden dolayı üretimi kolay olan balık türlerinde yoğunlaşmıştır. Balık üretimini havuzlarda adeta kitle üretimi halinde yapılmaktadır. Üretimindeki bu avantajını korumak içinse pahalı olan balık türlerini hormonlayarak piyasalara sunmakta ve bunların ithalatçıları tarafından üretilmelerini engellemektedir.

Türkiyedeysse balık, akvaryum meraklılarına toptancılar ve akvaryumcular kanalıyla ulaşmaktadır. Dolayısıyla birtakım toptancı ve akvaryumcuların ticari kaygıları, bir ihtiyaçtan çok bu işi zevk için yapan akvaryum meraklılarının hayal kırıklığı yaşamasına yol açmaktadır. Bu yüzden balık alırken balığın hasta olup olmadığına dikkat edilmeli, yavru balık almıyorsa aşırı derecede parlak renkli olanların hormonlu olabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Hormonlu balıklar normal gelişim sürecini yaşamazlar ve olmaları gerektiğinden daha küçük kalıp, üreme yeteneklerini kaybederler.

Balık Sağlığı

İnsanlar gibi balıkların da çeşitli hastalıkları vardır. Bunlardan en sık görülenleri ani ısı değişikliği sonucu oluşan beyaz benek, balığın zayıflamasından dolayı yakalanabileceği mantar, yanlış beslenme sebebiyle ortaya çıkabilecek kabızlık ve çeşitli parazitlerin yol açtığı hastalıklardır.

Beyaz benek hastalığını önlemek için akvaryuma su eklerken, eklenen

suyun sıcaklığı akvaryumun su sıcaklığına eşit olmasına özen gösterilmelidir. Dengeli beslenme yoluyla balıkların kabızlık ve mantara yakalanmaları önlenir. Dengeli beslenmeden amaç balığa farklı yemler verilmesi ve bu yemlerin içeriklerinin farklı olmasıdır. Örneğin protein miktarı yüksek değişik yemlerle birlikte balığın kolayca dışkılamasına yardımcı olacak spirulina maddesini içeren bitki-yosun ağırlıklı kuru yemler verilmelidir. Japon balığı besleyenler ise balıklarına ispanak vermeyi ihmal etmemelidirler. Kuru yemlerin yanında haftada bir kez de "canlı yem" denen yemlerden kullanılmalıdır. Canlı yemlerin başında beyaz kurt, su piresi vb. gibi yemler gelir, ancak bunların sağlanması Türkiye'de hemen hemen olanaksızdır. Bu nedenle yağ, sinirleri, damarları ve zarı ayıklanmış kıyma haline getirilmiş dana yüreği tercih edilebilir. Akvaryumcularda sıklıkla bulunan kurtlar ise verilmemesinde bazı sakıncalar olabilir. Sağsık koşullarda elde edilen kurtlar besin değerleri yüksek olsa bile balıklarda parazite yol açabileceklerinden yem olarak tercih edilmemelidir. Balığın kısa sürede büyümesini sağlayan dip yemleriysse, balığın canlı renklere kavuşmasını engelle-

yebileceği gibi karaciğer bozukluğuna yol açar. Bu nedenle kullanılmalıdır.

Eğer akvaryumunuza yeni bir balık aldysanız onu başka bir kapta 2-3 gün süreyle karantina altında tutup hasta olup olmadığına bakmanız sizi bir felaketten kurtarabilir çünkü hasta bir balık hastalığını kısa sürede ötekilere de bulaştırabilir.

Bütün bunlara karşın balığınız hastanmışsa gerekli tedavi için akvaryumunuza başvurup ilaç alabilirsiniz. İlaçların çokluğu ve çeşitliliği ve tedavi şekilleri sizi şaşırtmasın. Nasıl ki bir insan çeşitli hastalıklara tutulabilir ve bunlardan çeşitli ilaçlar sayesinde kurtulursa aynı şey balığınız içinde geçerlidir.

Bir zamanlar ufak bir kavanoz ve küçük bir japon ya da beta balığı vardı. Bugün bu artık insanlara yetmiyor. Akvaryumculuğa ilgi duyanların çoğu akvaryumculukta ilerlediğinde akvaryumunun ölçülerini büyütüyor, hatta sayısını da artırıyor. Bütün bunlarla birlikte

daha pahalı ve daha saf ırk balıklara yöneliyor, bu kişiler Akvaryumun temizlik zamanını geçirdiklerinde uykuları kaçıyor. Şöyle ayaklarını uzatıp keyifle tadına vararak balıkların seyrederken aynı zamanda hepsiyle tek tek uğraşıp hastalanmış mı, kuyruğu niye zedelenmiş, niye iştahı kaçmış ya da doğum yakın mı türünden sorular üzerine düşünüyorlar. İşte bu türden sorular üzerinde düşünmeye başladığımızda artık boş zamanlarımızda keyif sürmek için başladığımız akvaryumculuk bir hobi olmaktan çıkmış, yaşamımızın yeme, içme gibi doğal bir parçası olmuştur.

Bu yazıya katkılarından dolayı Kenan Özdemir ve Mustafa Yalçın'a teşekkür ederim.

Gökhan Tok

Kaynaklar:
Andrew C. Bennett, L., "Tropical Aquarium Fish", Tetra Press, 1991
Schumann, L., "The New Aquarium Handbook", Blinn, 1985

